

c. Egzamininy i oceny szkolne

Beata Niemczyk
Studentka Uniwersytetu Gdańskiego

Opisowa ocena osiągnięć uczniów w klasie pierwszej szkoły podstawowej

Ocenę tradycyjną (cyfrową) zaczęła stopniowo zastępować ocena opisowa¹. W szkołach państwowych dotyczy to jedynie pierwszego półrocza klasy pierwszej szkoły podstawowej, a w szkołach społecznych odnosi się już do wszystkich przedmiotów nauczania i rozszerza swój zasięg również na wyższe lata nauki².

Najpierw ocena opisowa pojawiła się w szkołach fakultatywnie. Dyrektorzy szkół pozostawiali decyzję o wprowadzeniu tej oceny nauczycielom klas pierwszych, pomimo wydanego w tej sprawie zarządzenia Ministra z sierpnia 1990 r. Sytuacja zmieniła się w październiku 1992, zgodnie z zarządzeniem Nr 29 Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 września 1992 roku, które brzmi:

§ 6.4 Uczniowi pierwszej klasy szkoły podstawowej ustala się za pierwszy okres opisową ocenę zachowania i opisowy stopień ze wszystkich przedmiotów nauczania, a za rok szkolny – ocenę zachowania i jeden stopień ze wszystkich przedmiotów nauczania.

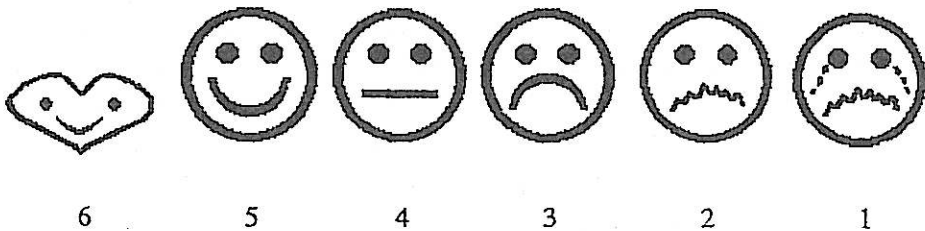
1 Zarządzenie Nr 25 MEN z dn. 16 VII 1990 r. (Dz. Urz. MEN Nr 6, poz. 35).

2 Zależnie od wewnętrznych zarządzeń poszczególnych szkół.

Tym razem zarządzenie weszło obowiązkowo w życie wszystkich szkół podstawowych. Problemem pozostawała nadal forma, w jakiej ocena opisowa ma być przedstawiana. Nauczyciele poszczególnych szkół stanęli przed trudnym zadaniem sprostania wymogom tego zarządzenia. Stopniowo o ocenie opisowej zaczęło się coraz więcej mówić i pisać. Nauczyciele organizowali spotkania początkowo w obrębie szkoły, a następnie w szerszym gronie. Dzielono się własnymi pomysłami i wymieniano doświadczenia.

Jesienią 1993 r. zorganizowano spotkanie dla nauczycieli nauczania początkowego w jednej ze szkół Gdańska w celu przedstawienia propozycji interpretacji zarządzenia nr 25 Ministra Edukacji Narodowej. Starano się odpowiedzieć na pytania najbardziej nurtujące nauczycieli. W związku z częstym domaganiem się przez dzieci i rodziców ocen cząstkowych, zalecono stawianie dziecku pieczętek, symboli (ew. rysunków), które miałyby być zastępnikiem oceny cyfrowej. Celem tego miałyby być wyrównanie startu dzieci, danie szansy uczniom słabszym przez uniknięcie etykiety gorszego ucznia. Zalecono jednocześnie prowadzenie zeszytu z systematycznym zapisem obserwacji każdego dziecka.

A oto jedna z propozycji znaczków zastosowanych w klasie pierwszej Sportowej Szkoły Podstawowej Nr 17 w Gdańsku:

Znaczkę te zostały zaproponowane przez dzieci. Niełatwo jednak było uniknąć traktowania tych symboli jako odpowiedników ocen 6 – 1. Mimo to spełniły one znakomicie swoje zadanie. Każde dziecko dążyło do otrzymania „najlepszego” serduszka. Świadomość, że znaczek „ze smutną miną” można zawsze poprawić na lepszy, „bardziej zadowolony”, mobilizowała dzieci do wysiłku i podnoszenia swoich osiągnięć. W ten sposób podtrzymywano funkcję oceny, która pełni doniosłą rolę w procesie edukacji każdego dziecka.

1. Prezentacja zebranych materiałów

Zebrane przeze mnie materiały z gdańskich szkół podstawowych i społecznych pochodzą z lat 1990–1994.

1.1. Państwowe szkoły podstawowe

Szata graficzna ocen opisowych w gdańskich szkołach państwowych jest różnorodna. Można spotkać zarówno rękopisy jak i maszynopisy, a także wydruki komputerowe. Nauczyciele klas początkowych wspólnie pracowali w poszczególnych szkołach nad stworzeniem ostatecznego wzorca, który w miarę potrzeb jest udoskonalany. Zostawiono swobodę podejścia do zakresu wymienionych elementów obserwacji ucznia, co oznacza, że nauczyciel może jakiegoś elementu nie uwzględnić, o ile uważa to za zbędne (np. pomija postrzeganie znaków interpunkcyjnych, jeśli uczeń jest na poziomie czytania metodą głoskowania).

Zazwyczaj arkusz oceny opisowej zawiera dane o uczniu, takie jak imię i nazwisko, klasę i numer szkoły, do której uczęszcza, a następnie: rok szkolny, semestr i datę wystawienia oceny, a niekiedy nawet pieczętkę szkoły. Dalej, w formie punktów, wymienione są elementy obserwacji pedagogicznej (najczęściej z podziałem na przedmioty), gdzie zaznacza się osiągnięty przez uczniów poziom lub też, w pozostawionym miejscu, określa się go słownie. Czasem nauczyciel wybiera i zaznacza jedną z podanych odpowiedzi, a czasem sam ją formułuje.

W zebranych przeze mnie wzorach arkuszy ocen opisowych z gdańskich państwowych szkół podstawowych można wyróżnić elementy wspólne i różniące. W związku z tym arkusze te rozpatrzone zostały pod względem trzech kryteriów. Dwa pierwsze dotyczą formy, a trzecie treści oceny opisowej.

A. Kryterium samodzielności nauczyciela,

B. Kryterium wkładu pracy nauczyciela,

C. Kryterium zakresu przedmiotowego oceny opisowej.

Z analiz wynika, że arkusze w różnym stopniu ułatwiają pracę nauczyciela (np. podając gotowe opcje do zaznaczenia krzyżykiem lub podkreślenia). Część propozycji wymaga inwencji, a więc samodzielnego wypełnienia (kryterium samodzielności). W związku z tym czas potrzebny na wypełnienie arkusza lub napisanie oceny opisowej waha się od 1,5 do 8,0 minut (kryterium wkładu pracy)³. Arkusze zawierają zawsze informacje dotyczące osiągnięć z języka polskiego oraz matematyki. Niemal zawsze występuje też wzmianka o orientacji w najbliższym środowisku. Stosunek do obowiązków szkolnych i zachowanie ucznia jest również ważnym elementem oceny opisowej. Niżej zamieszczone tabele nr 1 i nr 2 podają pojawiające się elementy obserwacji.

---

³ Z badań własnych.

Tabela 1

Elementy obserwacji pedagogicznej i częstotliwość ich występowania w ocenie opisowej uczniów kl. I niektórych gdańskich państwowych szkół podstawowych w głównych przedmiotach nauczania i wychowania

Przedmiot	ELEMENTY OBSERWACJI				
	Najczęściej uwzględniane	Często uwzględniane	Rzadko uwzględniane	Sporadycznie uwzględniane	
j ę z y k	mówienie	- sposób wypowiedzania się - zasób słów	- artykulacja głosek - tempo i wyrazistość mównienia	- wady wymowy	- zainteresowanie wypowiedzią
	czytanie	- technika czytania - rozumienie czytanego tekstu i opracowywanie go		- przestrzeganie znaków interpunkcyjnych - poziom analizy i syntezy wzrokowo-słuchowej	- czytanie nowego tekstu - czytanie znanego tekstu - tempo czytania
	pisanie	- pisanie z pamięci	- mieszczanie w liniaturze - umiejętność postugiwania się ołówkiem lub piórem - poprawność łączenia liter - rozmieszczenie liter oraz ich kształt - odwzorowywanie liter - tempo pisania	- poziom graficzny pisma - odwzorowanie wyrazów - zachowanie kolejności kartek w zeszytcie	- staranność pisma - stosunki przestrzenne w pisaniu - rozmieszczenie liter w wyrazie - przepisywanie tekstu - pisanie ze słuchu - pisanie pod kierunkiem nauczyciela - pisanie samodzielnie - stosunek do pisania - leworęczność
p o l i s k i					
	inne			- rozumienie podstawowych pojęć gramatycznych	- zapamiętywanie treści słownych - słuchanie ze zrozumieniem - elementy wiedzy o języku

cd. tabeli 1

<p>mate- matyka</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pojęcie liczby naturalnej i jej zapis - stosunki przestrzenne - liczenie w zakresie 10 - rozwiązywanie prostych zadań tekstowych 	<ul style="list-style-type: none"> - znajomość podstawowych figur geometrycznych - znajomość i stosowanie znaków matematycznych 	<ul style="list-style-type: none"> - poziom samodzielnego logicznego myślenia 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumienie tekstu matematycznego - rozumienie pojęć matematycznych - rozumienie poleceń nauczyciela - określenie wielkości - układanie prostych zadań tekstowych
<p>środo- wisko</p>	<ul style="list-style-type: none"> - orientacja w najbliższym środowisku 		<ul style="list-style-type: none"> - zasób wiedzy 	<ul style="list-style-type: none"> - aktywność i stosunek do środowiska - umiejętność obserwowania środowiska - prowadzenie zeszytu
<p>zacho- wanie</p>	<ul style="list-style-type: none"> - stosunek do kolegów - stosunek do nauczyciela - stosunek do poleceń nauczyciela - stosunek do sprzętu szkolnego - stosunek do własnych i cudzych przyborów i książek - stosunek do pracy - stosunek do odrabiania prac domowych - stosunek do przepisów - udział w życiu klasy 			<ul style="list-style-type: none"> - punktualność - utrzymanie porządku wokół siebie - zachowanie podczas przerw - samodzielność w działaniu - współdziałania w grupie - wytrwałość w pracy - koncentracja na czynnościach - przygotowanie do lekcji

Tabela 2

Zestawienie elementów obserwacji z zakresu przedmiotów uzupełniających i dodatkowych uwag o uczniu kl. I

Przedmiot	Elementy obserwacji
Przedmioty artystyczne	<ul style="list-style-type: none"> - aktywność twórcza - stosunek do przedmiotu - osiągnięte efekty
Muzyka	<ul style="list-style-type: none"> - odtwarzanie muzyki - zamiłowanie do śpiewu - zainteresowanie przedmiotem - motywacja do zajęć
Kultura fizyczna	<ul style="list-style-type: none"> - stosunek do przedmiotu - osiągnięte efekty - motywacja do zajęć
Sprawność manualna	<ul style="list-style-type: none"> - dokładność prac - estetyka prac - tempo pracy - wytrwałość w pracy - posługiwanie się przyborami - swobodna twórczość (pomysłowość) - emocjonalny stosunek do wykonywanych zadań
Sprawność ruchowa	<ul style="list-style-type: none"> - chorowitość - ruchliwość - sprawność - rozwój motoryczny
Informacja dla rodziców (kierunki pracy z dzieckiem)	<ul style="list-style-type: none"> - praca korekcyjna - praca wyrównawcza w szkole i w domu - indywidualizacja stawianych zadań - rozwijanie uzdolnień i zainteresowań
Uwagi wychowawcy	

Przedmioty artystyczne są czasami opisywane wspólnie i bardzo ogólnie, a czasami wyróżnia się osobno muzykę. Niekiedy pojawiają się też informacje na temat kultury fizycznej, ale również są one mało szczegółowe. Zamieszczenie w ocenie opisowej informacji na temat sprawności manualnej i ruchowej często jest jedynym sygnałem osiągnięć ucznia z przedmiotów artystycznych i kultury fizycznej. Niektóre arkusze zawierają wolne miejsca na uwagi wychowawcy lub dodatkowe informacje dla rodziców. W ocenie opisowej osiągnięć z przedmiotów artystycznych, kultury fizycznej oraz środowiska społeczno-przyrodniczego nie widać związku z programem nauczania, jaki dało się zaobserwować w przypadku języka polskiego i matematyki. Wnioski z tego można wyciągnąć bardzo różne:

- 1) Nauczyciele uważają informacje z przedmiotów artystycznych, kultury fizycznej oraz środowiska społeczno-przyrodniczego za mało istotne dla uzyskania obrazu ucznia klasy pierwszej i nie zdają sobie sprawy z ważności tych osiągnięć dla rozwoju dziecka.

- 2) Nauczyciele nie kontrolują i nie znają osiągnięć uczniów z tych przedmiotów.
- 3) Cele i treść programów nauczania tych przedmiotów są słabo wyodrębnione i nie dają się krótko scharakteryzować.
- 4) Programy nauczania tych przedmiotów są na ogół przestarzałe i nieadekwatne do potrzeb, a więc wymagają zmiany.
- 5) Nauczyciele realizują małą część programu nauczania tych przedmiotów.

Aby jednak jednoznacznie potwierdzić lub zanegować prawdziwość tych wniosków, należałoby przeprowadzić dodatkowe badania i wywiady w środowisku nauczycielskim i uczniowskim.

Ciekawym rozwiązaniem wydaje się być podejście do oceny opisowej jednej z młodych nauczycielek SSP nr 17 w Gdańsku. Dla każdego ucznia wypełniła ona, zgodnie z zaleceniem Dyrekcji szkoły, po dwa arkusze. Jeden przeznaczony był do dokumentacji szkolnej, a drugi dla rodziców. Różniły się one między sobą „Uwagami wychowawcy” oraz dodatkowymi informacjami umieszczonymi w arkuszu. Różnice te wynikały z języka, jakim posługiwała się nauczycielka w obu przypadkach. Oto uwagi skierowane do rodziców:

Pawełek przyzwyczał się do sytuacji szkolnej, staje się bardziej samodzielny. Jest dzieckiem sympatycznym i koleżeńskim. Jest chętny do pracy, szczególnie prac ręcznych, plastycznych. Ma poważne kłopoty z nauką, szczególnie w zakresie języka polskiego. Wskazana dalsza terapia logopedyczna, uczestnictwo w zepole reedukacyjnym, dużo pracy z Pawelkiem w domu.

Wskazówki do dalszej pracy:

1. zwiększanie sprawności motorycznej – prace plastyczne, rysowanie, malowanie pędzlem (na dużych, a potem na mniejszych arkuszach), wycinanie, lepienie;
2. ćwiczenie rozpoznawania liter, utrwalanie ich kształtu;
3. utrwalanie kształtu cyf; doskonalenie dodawania i odejmowania w zakresie 10, próba odchodzenia od liczenia na palcach.

Pawełek potrzebuje dużo cierpliwości, ciepła i zainteresowania. Jest dzieckiem miłym, sympatycznym, nie sprawia trudności wychowawczych.

„Uwagi wychowawcy” zamieszczone w arkuszu przeznaczonym do dokumentacji szkolnej brzmiały tak:

Paweł ma poważne kłopoty w nauce. Nie ma umiejętności analizy i syntezy. Myli kształt cyfr i liter. Wskazana dalsza terapia logopedyczna i pedagogiczna i badanie w kierunku dysleksji. Dziecko bardzo infantylne, słabo zorganizowane. Uczeń grzeczny, nie sprawia trudności wychowawczych.

Różnica między obiema wersjami jest bardzo wyraźna. Jedynie pierwsze i ostatnie zdanie z uwag przeznaczonych do dokumentacji przekazuje informacje identyczne z podanymi rodzicom. Należy przy tym dodać, że tylko jedno zdanie w drugiej wersji uwag zawiera pozytywne spostrzeżenia o uczniu. Pomimo że niektóre informacje o Pawle zostały podane w arkuszu wcześniej (np. kłopoty z syntezą) i zaznaczone przez podkreślenie, wyraźniej docierają one do czytelnika, gdy powtórzone są w spójnym tekście „Uwag wychowawcy”. Dopiero wtedy uzyskuje się pełny i wyraźny obraz opisywanego dziecka.

1.2. Społeczne szkoły podstawowe

SSP na Zaspie posługiwała się dwoma wersjami tabel, natomiast PS Gedanensis ocenę opisową umieszczała na czystej kartce papieru opatrzonej godłem szkoły. Wychowawca formułuje więc ocenę opisową osiągnięć sam.

W opisie osiągnięć nauczyciel ukazuje pozytywne osiągnięcia dziecka. Na przykład: *Technika pisania Joli stoi już na bardzo wysokim poziomie*. Wychowawca przedstawia też ogólną charakterystykę rozwoju ucznia podczas pierwszego semestru klasy pierwszej oraz ukazuje jego możliwości: *Ostatni okres rozwoju Kuby cechuje wzmożone tempo i dynamika. Z dużym wysiłkiem pracuje nad poprawnością swoich wypowiedzi. (...) Obserwuję także wzrost samodzielności w działaniu poznawczym*, albo: *Jest bardzo aktywny poznawczo i ma duże możliwości intelektualne* lub też: *Na początku pierwszego semestru zaobserwowałam u ucznia burzliwy etap rozwoju mowy*. Wypowiedzi nauczyciela cechuje duże zabarwienie emocjonalne o charakterze pozytywnym. Charakteryzuje on dyspozycje dziecka, opisuje dziedziny, w których uczeń przejawia zapał oraz podkreśla „mocne strony dziecka” (np. wysoki poziom myślenia). We wnioskach wychowawca umieszcza ogólne wskazówki co do kierunków zmian w zachowaniu ucznia (np. *rozwijać zachowania empatyczne*), a tylko w przypadku uczniów mających trudności w języku polskim lub matematyce zaleca ćwiczenia przyspieszające np. tempo pisania i czytania. Zdarza się, że nauczyciel zaleca stymulację jednej ze sfer działalności ucznia (np. *stymulować twórczość*).

Poziom osiągnięć i wysiłku zestawiony w tabeli w danej dziedzinie jest podobny (włożony wysiłek jest proporcjonalny do uzyskiwanych osiągnięć) i zawiera się najczęściej w pierwszych dwóch – trzech najwyższych wartościach skali. Tylko w pojedynczych przypadkach chłopcy oceniani są z religii dostatecznie, zarówno jeśli chodzi o osiągnięcia, jak i o włożony wysiłek.

Język opisu, którym posługuje się nauczyciel, jest potoczny, a cała wypowiedź napisana jest w formie listu-sprawozdania dla rodziców z półrocznej

pracy i obserwacji dziecka i jest przejawem nawiązanego kontaktu nauczyciela z dzieckiem. Można dostrzec wspólne elementy w każdym z opisów, co przemawia za stworzeniem pewnej logicznej struktury wewnętrznej opisu, według której nauczyciel charakteryzuje kolejnych wychowanków.

A oto przykład opisu osiągnięć:

Ostatni okres rozwoju Agnieszki charakteryzuje głównie postęp w dziedzinie sprawności manualnej (wysoki poziom graficzny, estetyczny pisma, coraz lepsze tempo pisania i wzrastająca czujność ortograficzna, którą należy podtrzymywać umożliwiając pozostawianie luk i późniejsze wstawienie odpowiedniej litery po sprawdzeniu w słowniku, czy przypomnienie). Martwi duża sporadyczność wypowiedzi Agnieszki oraz ich drobne agrammatyzmy i zniekształcenia artykulacji. Rachunek pamięciowy w zakresie 10 opanowała dość dobrze, jednak często jest rozkojarzona i rzadko samodzielnie rozwiązuje zadania, czekając na ustawiczną pomoc nauczyciela. Jest otwarta, chętna do podejmowania proponowanej aktywności.

2. Opinie i uwagi nauczycieli nauczania początkowego dotyczące oceny opisowej

W roku szkolnym 1993/94, w okresie poprzedzającym i następującym po wystawieniu oceny opisowej za pierwsze półrocze nauki ucznia w klasie pierwszej, przeprowadzono wywiady w postaci swobodnej, a niekiedy rozmowy kierowanej z piętnastoma nauczycielami gdańskich szkół podstawowych. Próbowano jednocześnie uzyskać dane o nauczycielu, takie jak: staż pracy, wykształcenie (przygotowanie do zawodu), ale ze względu na wyraźną niechęć i podejrzliwość nauczycieli w stosunku do tego typu pytań, w trakcie gromadzenia materiałów zrezygnowano ze zbierania tych informacji. Z przeprowadzonych rozmów wynika, że większość nauczycieli popiera ocenę opisową. Tylko nieliczni uważają ją za niepotrzebną i są to głównie nauczyciele zbliżający się do wieku emerytalnego. Wszyscy są zgodni co do tego, że ocena opisowa jest bardzo pracochłonna. Około połowa badanych stosuje i popiera znaczki i pieczętki mające symbolizować osiągnięcia dziecka, przy czym nieliczni nauczyciele uważają pieczętki za analogię skali cyfrowej, dzieci bowiem szybko odnoszą skalę znaczków do skali stopni szkolnych. Pojedyncze osoby uważają znaczki i pieczętki za złe rozwiązanie, gdyż nawiązuje ono do sposobu wynagradzania dzieci w przedszkolu. Szkoła powinna czymś odróżniać się od tej instytucji i dlatego nauczyciele ci preferują pochwałę słowną. Niektórzy nauczyciele uważają, że ocena cyfrowa powinna być stosowana równoległe z opisem osiągnięć (zwłaszcza dla uczniów niepromowanych), ale jednocześnie są też

nieliczni przeciwnicy takiej praktyki. Ci ostatni, pracując w szkole społecznej, mają obowiązek wystawiać ocenę cyfrową równocześnie z opisem osiągnięć ucznia i uważają to za niweczenie dobroczynnych skutków opisu osiągnięć dziecka. Dla dużej części badanych ocena opisowa jest wynikiem dokładnej znajomości dziecka, lecz im młodszy stażem nauczyciel, tym częściej kładzie w wypowiedzi nacisk na konieczność prowadzenia systematycznej obserwacji dziecka, której przejawem jest często zeszyt z notatkami na temat uczniów.

Rodzice reagują na ocenę opisową bardzo różnie. Według opinii niektórych nauczycieli ocena opisowa nie ma żadnego znaczenia dla rodziców, a dla niektórych z nich język naukowych terminów jest niezrozumiały. Stąd pojawiają się postulaty, aby wystawiać ocenę opisową w dwóch wersjach różniących się stosowanym do opisu językiem (naukowym – do dokumentacji, potocznym – dla rodziców). Niektórzy z rodziców domagają się większej formalizacji oceny opisowej, lub co najmniej uwzględnienia w ocenie tych samych elementów, co może wynikać z niezrozumienia przez nich istoty tej formy oceny. Pytają się często, zaglądając w arkusz oceny innego ucznia, dlaczego ich dziecko zostało inaczej opisane od dziecka sąsiadki?

Nauczyciele pytani o optymalny okres stosowania oceny opisowej mieli bardzo różne zdania. Najczęściej pojawiały się opinie o potrzebie wprowadzenia oceny opisowej do całego nauczania początkowego. Pojedyncze osoby były za rozszerzeniem jej zasięgu na całą klasę pierwszą lub tylko akceptowały ją w pierwszym półroczu klasy I. Jedna z nauczycielek dostrzega potrzebę stosowania oceny opisowej w klasie II w zakresie przedmiotów artystycznych. Pojedyncze osoby uważają punktację osiągnięć ucznia w trakcie nauki, a sumę punktów na koniec semestru, za najlepszą formę kontroli nad uczniem. Czasami nauczyciele oczekują ogólnego podania terminologii, którą mają posługiwać się w formułowaniu oceny opisowej, co jednocześnie dałoby odpowiedź co do jej zakresu. Są oni przeciwnikami tzw. „wolnej amerykanki”. Co czwarty pytany jest zdecydowanym przeciwnikiem ankiety czy schematu oceny opisowej, ale jednocześnie niektórzy oczekują na wprowadzenie formularzy przez Kuratora Oświaty i Wychowania. Pojawiające się czasami opinie o przydatności arkuszy w formułowaniu oceny opisowej połączone są najczęściej z częściową ich krytyką (np. twierdzi się, że są zbyt ogólnikowe lub zbyt szczegółowe). Największą bolączką dla nauczycieli niektórych szkół są koszty ponoszone z tytułu powielania arkuszy oceny opisowej. W niektórych szkołach, zwłaszcza mniejszych, brak jest środków na pomoc nauczycielom w rozwiązywaniu tej kwestii i zmuszeni są oni do radzenia sobie we własnym zakresie.

Jak widać, wprowadzenie oceny opisowej wywołało pewne kontrowersje i wątpliwości. Jest to jednak rozwiązanie akceptowane.